

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Гоблика Володимира Васильовича
на дисертаційну роботу Маргітич Вікторії Володимирівни на тему
«Організаційно-економічний потенціал стратегічного розвитку регіональної
економіки»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 051 – економіка (галузь знань 05-соціальні і поведінкові
науки).

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

На сучасному етапі розвитку Україна зіштовхується з викликами різного характеру. Одним з них є зважлива регіональна політика направлена насамперед на усунення диспропорцій в розвитку регіонів, використання економічного потенціалу, комплексне планування територій. Реалізація ефективної регіональної політики є чи найбільш визначальною, потребує розробки особливих механізмів стимулювання соціально-економічного розвитку. Недостатній рівень інноваційної активності та використання інноваційного потенціалу приводить до зниження рівня конкурентоспроможності регіонів, звуження можливостей розвитку і раціонального використання їх потенціалу. У цих умовах від правильності обраної стратегії розвитку регіонів залежить здатність української економіки зайняти свою нішу у європейській та світовій спільноті. Проблематика стратегічного розвитку регіонів досліджувалась багатьма закордонними і українськими науковцями. Попри вагомий теоретичний і прикладний здобуток вітчизняних і зарубіжних учених, інноваційний розвиток регіонів України пов'язаний з системними проблемами і потребує подальших досліджень, систематизації, узагальнення, імплементації та розвитку методології і механізмів реалізації регіональної політики і стратегій, які довели ефективність у країнах-членах ЄС. Подальше погіршення науково-технологічного та інноваційного потенціалу як чинників підвищення конкурентоспроможності регіонів актуалізує необхідність коригування стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку, їх гармонізації з

тенденціями техноглобалізму та європейськими практиками. Тому на сьогодні гостро відчувається потреба в теоретико-методологічних розробках і узагальненнях, а також в практичних рекомендаціях щодо активізації механізмів посилення організаційно-економічного потенціалу розвитку регіонів, зокрема в Закарпатській області. Важливого значення набувають завдання пошуку шляхів формування регіональних конкурентних переваг, врегулювання та координації стратегій соціально-економічного розвитку країни та її регіонів.. Наведене вище підтверджує актуальність і своєчасність дисертації Маргітич Вікторії Володимирівни, яка спрямована на теоретичне та прикладне обґрунтування регіональної політики через призму формування системи механізмів активізації організаційно-економічного потенціалу, дія яких спрямована на прискорений розвиток регіону на прикладі Закарпатської області.

Проведене дисертаційне дослідження пов'язане з планом наукових досліджень кафедри економіки та підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за темою: «Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства в умовах євроінтеграції», номер державної реєстрації 0119U101945, в межах якої участь автора полягає у поглибленні теоретичних основ та концептуальних підходів до сутності та складу потенціалу стратегічних трансформацій регіональної економіки.. Зазначене підтверджує актуальність, наукову значимість та практичну цінність теми дисертаційної роботи Маргітич Вікторії Володимирівни.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень і рекомендацій,
сформульованих у дисертації, їх достовірність**

Основні положення, методичні підходи, висновки та рекомендації, які змістовно розкриті в опонованій дисертації, є належним чином обґрунтовані та достовірні. В основу дослідження наукової роботи покладено фундаментальні наукові положення вітчизняної та світової економічної думки, зокрема теорії регіональної економіки, що дало змогу авторці застосувати широкий спектр методів економічного аналізу для досягнення

поставленої мети. Зокрема, в дисертаційній роботі відображено критичний аналіз зарубіжних і вітчизняних наукових досліджень, що підтверджує широту аналітичного узагальнення, глибину і комплексність опрацювання досліджуваної теми.

У дослідженні застосовані сучасні наукові методи: монографічного дослідження, метод наукових абстракцій, метод категоріального аналізу, матричний метод, каузальної індукції, метод системного аналізу. Зокрема, на застосуванні методів статистико-математичного аналізу побудована регресивна модель впливу інноваційно-наукової складової організаційно-економічного потенціалу на рівень розвитку Закарпатської області, а метод імітаційного моделювання сприяв побудові моделі його ефективного функціонування.

Усі наукові результати, що викладені у дисертації й виносяться на захист, одержані авторкою самостійно. Висновки дисертаційного дослідження можуть слугувати теоретико-методичним і прикладним підґрунтям для удосконалення системи організаційно-економічного забезпечення розвитку регіону.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, ґрунтуються, зокрема, на критичному аналізі спеціальної літератури з досліджуваного питання, що сприяє забезпеченню достатнього рівня обґрунтованості результатів дослідження. Підтвердженням достовірності наукових положень виступає також глибоке опрацювання автором значної інформаційної бази дослідження, яку складають монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблематики розвитку регіональної економіки; матеріали й аналітичні звіти міжнародних та вітчизняних дослідницьких агенцій; офіційні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Закарпатській області, правові і нормативні документи України, матеріали періодичних видань, методичні рекомендації державних органів влади та і місцевого самоврядування, звіти підприємств та організацій.

Структура дисертації є чіткою та логічною. Сформульовані мета та завдання дослідження відображають головні аспекти обраної проблеми і визначають послідовність викладеного матеріалу. Поставлені завдання загалом вирішені і висвітлені в науковій новизні та висновках дисертаційної роботи. Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у роботі і виносяться на захист. Достовірність результатів дослідження підтверджують високий рівень їх теоретичної обґрунтованості, а також опубліковані праці у наукових фахових виданнях і апробація на багатьох міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукова новизна результатів, одержаних особисто здобувачем та поданих на захист

До основних положень, що відображають наукову новизну дослідження можна віднести наступне:

вперше:

– побудована експлікативна модель активізації організаційно-економічного потенціалу, що розкриває взаємодію елементів, процесів, факторів, механізмів та важелів стратегічного розвитку регіональної економіки;

вдосконалено:

– категорію потенціалу стратегічного розвитку в динамічному контексті як взаємодію функцій, імпульсів і векторів розвитку регіональної економічної системи, спрямованих на формування регіональних конкурентних переваг;

– класифікаційні підходи до групування потенціалу стратегічного розвитку на основі застосування таких ознак як роль у розвитку економічної системи; взаємодія з метою розвитку економічної системи; напрям впливу потенціалу, характер дії потенціалу;

– дефініцію організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку як системну єдність та взаємодію механізмів, здатностей та можливостей, що проявляються в економічних, конфігуративно-структурних та процесно-організаційних елементах і забезпечують стійкий розвиток

регіону, побудову його конкурентоспроможності та реалізацію регіональної стратегії розвитку;

набули подальшого розвитку:

– матриця позиціонування організаційно-економічного потенціалу, яка дозволила окреслити зону «інфанти», зону «повітряної кульки», зону «потягу» та зону «стратегічного лідера»;

– коло імперативів ефективного функціонування організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку регіонів, що включають динамічність та адаптивність, системність й елімінування.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення проблеми, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад організаційно-економічного потенціалу території та розробка практичних рекомендацій щодо формування системи механізмів посилення організаційно-економічного потенціалу, дія яких спрямована на забезпечення стратегічно спрямованого випереджального розвитку регіональної економіки.

Практичне значення проведеного дослідження.

Отримані результати реалізовані в практиці управління на регіональному та місцевому рівнях, що підтверджують відповідні довідки.

Результати дослідження використані Закарпатським департаментом економічного розвитку і торгівлі при Закарпатській обласній державній адміністрації (довідка про впровадження № 01-07/539 від 25.06.2019 р.). Матеріали дисертаційної роботи використані також у навчальному процесі ДВНЗ «Ужгородський національний університет» при розробленні методичних матеріалів з курсу «Економіка підприємства» (довідка № 2103/01-14 від 31.05.2019 р.). Пропозиції щодо розвитку інноваційного потенціалу, викладені в дисертаційній роботі, були обговорені та прийняті до впровадження ТОВ «Укрпроджест БШФ» (довідка про впровадження від 5/732 від 20.01.2021 р.).

Зміст та завершеність дослідження

Мета і завдання дисертації сформульовані коректно. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, яке складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У розділі 1 «Теоретичні основи організаційно-економічного потенціалу регіональної економіки» здійснено огляд літературних джерел з проблем формування та використання потенціалу (с. 27-32), проведено кваліфікацію потенціалу стратегічного розвитку економічної системи за ознаками (с. 35-40), описано базові параметри та сутнісні характеристики дефініції «організаційно-економічний потенціал стратегічного розвитку регіону» (с.55-58), здійснено різнобічну характеристику механізмів активізації потенціалу стратегічного розвитку регіональної економіки (с. 62-65), а також окреслено такі механізми його посилення як іноваційне підприємництво, іноваційний кластер, довіра (с. 68-77).

Розділ 2 «Характеристика організаційно-економічного потенціалу Закарпатської області» містить результати авторського аналізу щодо соціально-економічного розвитку та використання його потенціалу для прискореного розвитку регіону. Зокрема, виявлено основні причини скорочення кількості підприємств (с. 83-87), проаналізовано показники зовнішньоекономічної діяльності області (с. 89-90), виведено коефіцієнт випередження темпів зростання продуктивності праці порівнянні з темпами зростання середньої заробітної плати (с.90-94), виявлено причини скорочення наукової складової організаційно-економічного потенціалу Закарпаття (с.97-102), оцінено ступінь залежності валового регіонального продукту від іноваційних процесів (с. 112-119), матричним методом проведено стратегічний аналіз організаційного-економічного потенціалу області та визначено місце регіону серед чотирьох зон (с. 123-127), проведено соціологічне опитування експертів з метою обґрунтування шляхів виявлення і використання внутрішніх резервів. (с. 127-128).

Третій розділ «Механізми посилення організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку Закарпатської області» присвячений

окресленню основних інноваційних важелів посилення потенціалу стратегічного розвитку регіональної господарської системи Закарпатської області. При цьому першочергова увага акцентується на створенні інноваційного кластеру (с. 141-143), та формування інноваційного підприємництва (с. 149-151), а також розробці та впровадженню моделі активізації організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку (с.186-190).

Аналіз структури та змісту роботи дозволяє зробити висновок про її завершеність і досягнення поставлених перед здобувачем завдань. Дисертаційна робота викладена чітко, логічно, з достатньо коректним використанням наукових визначень і понять, належним чином ілюстрована.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами перевірки дисертаційної роботи Маргітич В.В. на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; навмисних спотворень не виявлено. З чого можна зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих результатів, треба відзначити деякі дискусійні моменти та недоліки опонованої роботи.

1. Матеріали дисертаційної роботи свідчать про системний підхід до виявлення сутності організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку регіональної економіки, що являє собою, за думкою автора, «системну єдність механізмів, здатностей та можливостей, що проявляються в економічних, конфігуративно-структурних та процесно-організаційних елементах» (с.23, .55) і «розглядається як системна складова регіональної економіки» (с.178). Системний підхід рекомендовано автором застосовувати також у процесі «інжинірингу довіри у складі організаційно-економічного потенціалу Закарпатської області» (с.173). Разом з тим, авторка розглядає

механізми активізації потенціалу в регіоні і з позиції редукціонізму (с.61, 64), що, на наш погляд, вносить певний методологічний дисонанс.

2. В розділі 1., висвітлюючи теорію потенціалів, авторка на стор. 35 (рис.1.3) до складових потенціалу відносить механізми, здатності та можливості, що знайшло логічного продовження при обґрунтуванні контенту організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку, а на с. 33 (рис.1.2) виділені такі складові потенціалу як функції, імпульси та вектори. Доцільно було в дисертаційній роботі більш повно пояснити позицію авторки відносно складових потенціалу розвитку саме регіональної економіки.

3. Здобувачка висловлює власну точку зору стосовно принципів функціонування організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку регіону, серед яких виділяє «елімінування», стверджуючи, що цей принцип відображає «необхідність відмежування неефективних елементів системи організаційно-економічного потенціалу, що створюють обструкції на шляху розвитку» (с.56). Як відомо, елімінування є прийомом економічного аналізу і розглядати його в якості імперативу не є правомірним.

4. У розділ 2 запропонована авторська методика аналізу організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку Закарпатської області, згідно якої здобувачка аналізує структурну архітектуру та проводить економічну оцінку потенціалу, характеризує зовнішньоекономічний потенціал та визначає продуктивність праці. На наш погляд, доцільність саме вказаних напрямків в роботі достатньо не обґрунтована. Крім цього, при тому, що розрахунок коефіцієнта випередження темпів зростання рівня продуктивності праці у порівнянні з темпами росту середньої заробітної плати (с.93, 94) представляє науковий та практичний інтерес з позиції оцінки ефективності використання трудових ресурсів області та країни, його результат в процесі діагностики організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку регіональної економіки має допоміжний характер і не дозволяє визначити рівень використання організаційно-економічного потенціалу області.

5. В експлікативній моделі, викладеній у третьому розділі (с.189) авторка виділяє бізнес-процеси (рис.3.13), що описані вище в дисертаційній роботі «як сукупність і послідовність взаємопов'язаних заходів, дій, робіт, спрямованих на створення певного продукту для споживачів» (с.184). На наш погляд, бізнес-процеси головним чином стосуються мікро-рівня і не є характерними для регіональної економіки; у випадку перенесення на мезо-рівень доцільно в дисертаційній роботі більш детально описати їх контент та місце в системі організаційно-економічного потенціалу регіональної економіки.

6. В якості рекомендації відмітимо доцільність застосування в дослідженні більш широкого кола джерел регіонального рівня.

Проте вказані зауваження та висловлені побажання загалом не знижують позитивної оцінки опанованої дисертації. Здобувач продемонструвала глибоке розуміння актуальності досліджуваної проблематики та здатність вирішувати складні наукові проблеми регіональної економіки. Дисертаційна робота Маргітич Вікторії Володимирівни є завершеною науковою працею, виконаною авторкою особисто.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових фахових виданнях та авторефераті

Основні результати дисертаційної роботи опубліковані в 28 наукових публікаціях загальним обсягом 8,21 д.а. (особисто авторці належить 3,85 д.а.), з яких: з яких чотири – у закордонному виданні, вісім – у фахових виданнях, одна – у міжнародному науковому журналі, шістнадцять публікацій – у матеріалах конференцій. Дисертаційна робота розміщена на 259 сторінках наукового тексту, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 207 найменувань на 21 сторінці; включає 12 таблиць, 30 рисунків, а також 11 додатків на 24 сторінках. Основний текст дисертації становить 189 сторінок.

За змістом, структурою, обсягом, повнотою викладення результатів дослідження та оформленням дисертація відповідає чинним вимогам. Наукові

результати за темою дисертації доповідалися на міжнародних і національних конференціях та отримали позитивну оцінку.

Загальний висновок та оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Маргітич Вікторії Володимирівни «Організаційно-економічний потенціал стратегічного розвитку регіональної економіки» є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, що відзначається новими підходами до вирішення важливого науково-практичного завдання щодо стратегічного розвитку регіональної економіки на основі активізації організаційно-економічного потенціалу. Наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються новизною і практичною спрямованістю. За рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, структурою, стилем викладення матеріалу дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 р. та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» №40 від 12.01.2017 р. (зі змінами від 31 травня 2019 р.), а її авторка Маргітич Вікторія Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
перший проректор Мукачівського
державного університету

В. Гоблик